

PETRE MANOLE

FRĂMÎNTĂRI ȚĂRĂNEȘTI ÎN JUDEȚUL VÎLCEA
ÎN ANII 1908—1916

★

STORIE

Marea răscoală din 1907 a dezvăluit marile energii revoluționare ale țărânimii, a fost un moment cînd pentru prima dată s-a manifestat în mod activ colaborarea și solidaritatea în luptă a celor două clase fundamentale ale societății românești, țărâtimea și muncitorimea. După sîngerosul an 1907, țărâtimea a continuat să se agite, perioada următoare caracterizîndu-se prin permanente frămîntări, numeroase conflicte și ridicări locale la luptă. Fără a culmina cu o răscoală de mari proporții mișcările țărânești de după 1907, reflectau nerezolvarea contradicțiilor sociale economice din România.

În județul Vîlcea, situat în regiunea deluroasă și subcarpatică a Olteniei, lupta țărânimii pentru dreptate și progres social s-a desfășurat în condiții specifice avînd un caracter limitat. Țărâtimea constituia majoritatea covârșitoare a populației (87,29%), procentul cel mai mare înregistrîndu-l familiile cu trei-patru persoane¹.

Arendașii și moșierii setoși de inavuțire, în condițiile cererii tot mai mari de cereale pe piață, arendau sau subarendau pămîntul țărănilor, impunîndu-le în condiții grele învoiri. Nici moșierii, nici arendașii nu dispuneau de inventarul necesar pentru a lucra moșiile, folosind în acest sens muncitori salariați. Țărăni fără pămînt sau cu pămînt puțin erau învoiți a contracta pămînt de cultură și pășune, dînd către arendași o parte din produsele obținute pe suprafețele arendate, prestînd diferite munci sau plătind în bani arenda.

După 1907, o parte a țărânimii vîlcene, cea lipsită de pămînt, a continuat lupta împotriva moșierilor și arendașilor, pentru condiții mai omenești la încheierea învoielilor agricole și înlăturarea abuzurilor.

Principalele forme de manifestare a acțiunilor țărănilor (1908—1916) împotriva abuzurilor exploataților s-au exprimat prin reclamații, plîngerii, proteste, refuzuri a muncii pe moșii, ocuparea pămîntului cu forța, luare de poziție față de abuzurile comise de proprietari și arendași cu prilejul aplicării legii învoielilor agricole, ciocniri deschise cu autoritățile și răzvrătiri.

1. ***. *Răscoala țărănească din 1907 în județul Vîlcea*. Studii și documente. Societatea „Prietenii Muzeului Bălcescu”, Bălcești pe Topolog, 1974, p. VII.

Alexandru Crăsnaru, prefectul județului Vilcea, a luat măsuri pentru ușurarea condițiilor înscrise în învoielile agricole. Cu toate acestea nemulțumirile țăranilor au continuat. Cei 113 locuitori din Dobriceni cer Ministerului de Interne a ordona rezilierea contractului arendașilor moșiei din localitate, din cauza învoielilor grele impuse, „că nu mai pot suferi aceste învoieli“, iar „pământurile nu produc nici un sfert din ceea ce li se pretinde“². O parte din locuitorii comunei Scundă, reclamă prefectului pe arendașul C. Basaciu, pentru că nu respectă condițiile contractului „lăundu-le coceni pentru a-i lăsa fără nutrețul necesar și fiind criză de nutreț din cauza secetei, vitele rămân muritoare de foame pe iarnă“³.

Cea mai grea povară pe umerii țăranilor în perioada 1908—1916 o constituia jaful, abuzurile arendașilor, proprietarilor și aparatului de stat burghezo-moșieresc cu prilejul încheierii contractelor de învoielii agricole. Chiar în ianuarie 1908, locuitorii din comuna Stroiști — Pojogi cereau prefectului de Vilcea să intervină a li se lăsa porțiunea de teren agricol, dintre delimitații de la 1864 și riul Cerna, ca izlaz pentru vite⁴.

La 28 februarie 1908, dirigintele școlii primare din Laloșu vestea prefectul că nemulțumirile sătenilor în ce privește încheierea învoielilor agricole sînt atît de mari, încît este posibilă izbucnirea unei noi răscoale⁵. Nemulțumirile se dovedesc reale, pentru că la 4 martie 1908, C. Angelescu, proprietarul moșiei Mologești-Laloșu cerea prefectului județului Vilcea trimiterea unui detașament de trupe sau de jandarmi, pentru a-i forța pe țăranii de pe moșii să accepte învoielile agricole⁶.

Unii arendași sfidau reglementările legii învoielilor agricole. În acest sens, inspectorul agricol al județului Vilcea propune prefectului, la 1 mai 1908, rezilierea contractului arendașului din satul Călina, comuna Zăvideni, Alexandru Ionescu, pentru că sătenii erau nemulțumiți, în timp ce acesta „li jefuia pe țărani, refuza a le da locuri de cultură și izlaz pentru vite și lăsa o întreagă populație pradă mizeriei, ca apoi să speculeze în mod neuman nevoia lor de pămînt și izlaz“⁷.

Deseori proprietarii și arendașii, nesocotesc legea învoielilor agricole și recurg la o serie de abuzuri care nemulțumesc și mai mult pe țăranii. Astfel, la 25 mai 1909, un grup de săteni din comuna Băbeni-Bistrița se plîng prefectului împotriva arendașului moșiei Slăvitești care le-a luat locurile de muncă și Izlaz, dîndu-le oamenilor din Argeș, „i-a alungat pe ei și pe vitele ce aveau învoite în izlazuri“, sătenilor pretinzîndu-le „să-i mai secere pentru fiecare pogon de porumb învoit, un pogon de grîu peste limitele legii agricole votate“⁸. Același lucru se întîmplă în comuna Făurești, unde 24 de țăranii reclamă Ministerului de Interne pe proprietarul din satul Milești, la 7 mai 1910, pentru că le-a pretins dări nedrepte „după ce le-a dat locuri de muncă pentru porumb înțelenite și miriște, le-a arat, semănat cu porumb în primăvară, apoi i-a obligat ilegal să-i secere

2. ***, *Documente privind problema țăranescă din Oltenia în primele decenii ale veacului al XX-lea*, vol. I (1900—1910), Craiova, p. 252

3. *Ibidem*, p. 286—287.

4. *Ibidem*, p. 297—298.

5. *Ibidem*, p. 299.

6. *Ibidem*, p. 310—311.

7. *Ibidem*, p. 321.

8. *Ibidem*, p. 364—365.

griul, atîta hectare egale cu hectare de porumb⁹. După ce au refuzat semnarea contractului, le-a luat pămînturile lăsîndu-i „supuși pieirii și muritori de foame din cauza lipsei de orice cultură¹⁰”.

Alți proprietari procedau ilegal, cerînd țăranilor pentru munca efectuată o dijmă ridicată. Astfel, la 7 decembrie 1909, Ministerul de Interne cere prefectului de Vilcea să cerceteze cazul proprietarului moșiei Zăvideni, care ar refuza să invoiască țăranii și să le dea locuri pentru arăturile de toamnă și de primăvară, pretinzîndu-le invoieli, una la una¹¹. Acest proprietar a declarat că nu vrea să știe de lege — „legea fiind făcută de proprietari, o aplică cum au plăcere¹²”.

Alteori proprietarii și autoritățile comunale, nu se conformă legii invoielilor agricole în vigoare. La 12 martie 1912, zece locuitori invoiți pe moșia din Crețeni reclamă prefectului pe proprietari și pe perceptori, care le impuneau să plătească bani, deși pentru invoirea vitelor mari și mici făcuseră zile de lucru¹³.

În așteptarea mobilizării, țăranii nu vor să execute muncile agricole contractate prin invoieli, ceea ce obligă Ministerul de Interne, la 10 februarie 1915, să dea o circulară prin care cere administrațiilor locale să ia măsuri pentru executarea lucrărilor de primăvară, căci în caz de mobilizare, nu vor fi pedepsiți pentru neexecutarea legii invoielilor agricole¹⁴.

Pămîntul arendat cooperativei devine obiect de litigiu între Societatea cooperatistă și țăranii lipsiți de mijloace de existență. Ministrul Anton Carp cere prefectului de Vilcea, la 6 august 1908, să ia imediat măsuri contra locuitorilor din comuna Titireciu care au intrat înarmați în moșia statului, pe care Cooperativa Govora o ținea în arendă, „au tăiat porumbul și verdețurile, au cosit livezile cu fin și nimeni nu se poate apropia de ei¹⁵”.

La aceasta se adaugă abuzurile de altă natură: globiri nedrepte, contractarea pămînturilor cu cei avuți sau funcționari, înșelarea muncitorilor agricoli sau industriali, taxe abuzive, alungări de pe pămînturile închiriate, etc. La 18 mai 1908, locuitorii din Părăușani-Pleșoiu, reclamă Ministerului de Interne pe Nae Pleșoianu pentru globiri nedrepte și abuzuri: „ne adună vitele mari și mici, le închide în curtea dumisale, prin grajduri și le ține pînă mor de foame, pune servitorii de ne bate, ne torturează cînd ne ducem după vite, trage cu pușca după noi¹⁶”. Sătenii amenință că își vor face singuri dreptate și că legile țării sînt încălcate fățîș de cei puși să le respecte¹⁷.

Unii locuitori ai satelor se văd amenințați să rămînă fără existență împreună cu familiile lor și cu vitele, neavînd locuri pentru cultura porumbului. La Muicreștile, sătenii se plîng prefectului că nu li s-a arendat moșia pe care o cultivau de 20 de ani, preferîndu-se ca pămînturile mai bune să fie arendate celor cu mai multă avere¹⁸.

9. *Ibidem*, p. 437.

10. *Ibidem*, p. 384.

11. Arh. Stat. Vilcea, *Prefectura Vilcea*, dos. 54/1912, f. 27.

12. Arh. Stat. Craiova, *Primăria Căciulatu*, dos. 1/1915, f. 52.

13. ***, *Documente privind problema țărănească în Oltenia*, I, p. 341.

14. *Ibidem*, p. 328—329.

15. *Ibidem*, p. 318—319.

Un grup de țărani din Zăvideni reclamă la 15 aprilie 1910 prefectului județului că au avut închiriate și achitate din ianuarie cite două pogoane de pământ arabil cu 40 lei pogonul, de la Marin Ionescu arendașul din comuna Orlești, din loturile primăriei comunei Aurești. Arendașul în înțelegere cu Minuță Iliescu, primarul comunei, le-a izgonit plugurile de pe locurile arendate pe care le-a dat oamenilor săi celor ce i-au făcut transporturi cu carele de la pădure, jefuindu-i de 200 de lei¹⁶.

Dările către stat și către comună constituiau tot atâtea abuzuri, care aduceau pe oameni „în mizerabilă sărăcie și dezordine”. Astfel, 113 săteni din comuna Folești cereau prefectului să fie scutiți de a face strajă în grup de zece oameni revenindu-se la vechea formă, pentru că nu respectă legea „forțând pe băieții de 18 ani în sus și bărbați pînă la 60 de ani, să umble prin comună, să piardă zile întregi pe dealuri prin holde și câmpii, neputînd cîștiga nici existența zilnică, fiind și timpul muncii, cînd se știu că au gărdași plătiți de obște și guarzi cîmpeni plătiți cu leafă din bugetul comunei¹⁷. La 3 ianuarie 1912, locuitorii din Zătreni s-au retras de la angajare pentru munci agricole, sub motivul că autoritatea comunală îi obligă să plătească din acțiuni toate dările pe viitorul an : strajă, gardă, impozite și lăsînd familiile în mizerie¹⁸. De aceea, la 28 februarie 1912, Ministerul de Interne atrage atenția prefectului de Vilcea asupra ingerințelor la care sînt supuși locuitorii din partea autorităților fiscale și comunale la contractarea muncii lor agricole¹⁹.

Brațele de muncă disponibile din județul Vilcea — țărani lipsiți de mijloace de existență — contractau munci agricole pe moșiile din județe limitrofe. Aceștia sînt forțați să lucreze ca niște robi, insultați, bătuti, torturați, biciuiți și de aceea s-au înapoiat în comunele natale refuzînd să se mai întorcă pe aceste moșii. Astfel, 59 de țărani din comuna Rimești, învoiți pe moșia Știrbești, județul Romanați, răspund la anchetă că „nu mai pot să se prezinte la lucru, că făcînd zece zile au fost insultați, bătuti pînă la sînge, de administratorul H. Stănescu și logofeții moșiei, pentru că îi țîn la lucru de cînd se face bine ziua pînă la 11 noaptea (20 de ore) fără să se odihnească, iar cînd mînincă, logofeții stau cu bicele la spate, îndemnîndu-i să mînince mai repede²⁰. Același lucru s-a întîmplat pe moșia Dobrosloveni — Romanați, la 15 iulie 1914, cînd proprietarul Cristide i-a forțat pe mai mulți locuitori din comuna Băbeni să lucreze ca niște robi „nu le dă să mînince decit o ceapă și mămăligă în ne-deajuns, așa încît sînt aproape să cadă din picioare și dacă i-au spus acestuia, i-a torturat²¹.

Lipsa mijloacelor de existență impunea unor săteni ca în timpul iernii să lucreze la pădure, dar proprietarii nu le plăteau munca. Așa s-a întîmplat și cu șapte țărani din comuna Vaideeni, care lucrînd nouă luni (24 mai 1907 — 20 februarie 1908), după ce au terminat lucrarea, con-

16. *Ibidem*, p. 432.

17. *Ibidem*, p. 230, 231.

18. Arh. Stat. Vilcea, *Prefectura Vilcea*, dos. 59/1912, f. 18—19.

19. *Ibidem*.

20. ***. *Documente privind problema țărănească*, I, p. 440—442.

21. Arh. Stat. Vilcea, *Prefectura Vilcea*, dos. 54/1914, f. 160.

tabilul Societății „Oitul” din comuna Brezoi le-a spus că : „n-au de primit nimic, oprindu-le 2 600 de lei și lăsându-le casele împovărate de familii grele, muritoare de foame”²².

Un factor hotărâtor care a determinat și a contribuit la ascuțirea contradicțiilor sociale din țară a fost participarea României la cel de-al doilea război balcanic. În această perioadă țărănimea vilceană ia atitudine fermă împotriva rechizițiilor și samavolnicilor arendașilor și autorităților locale. Astfel, notarul comunei Pesceana, într-o telegramă adresată prefectului de Vilcea, arată că peste 20 de locuitori înarmați cu puști revolvere și topoare s-au năpustit asupra jandarmilor din acea comună, dezarmându-i și punându-i pe fugă²³.

Legea pentru arendarea moșiilor statului, a instituțiilor și așezămintelor publice s-a dovedit fără utilitate practică din cauza campaniei înverșunate duse de marii agricultori și Ministerul agriculturii împotriva obștilor și contra agronomilor care le conduceau. A fost de fapt abrogată, căci în loc ca pământurile să fie date în exploatare obștilor, au fost lucrate în regie cu aceleași procedee medievale, în care claca și dijma era mijlocul sigur de constrângere și exploatare a țăranilor²⁴.

Repartizarea pământului către țărani muncitori nu era încă rezolvată. După recensământul din 1912, în Vilcea existau : 208 sate de moșneni (46,90%), 141 sate de împroprietăriți (31,90%) și 94 de sate mixte (21,20%)²⁵. Existau comune și sate cu țărani lipsiți de pământ : Brezoi (55%), Pietrari (20%), Păușești-Măglași și Horezu-Rîmești (24%), Sușani și Voicești (25%), Rîmești (26%), Slătioaru (27%), Oțeșani (29%), Laloșu (34%), Olănești sat (36%), Prejoiu (40%), Bălcești (43%), Făurești (47%), Pietroasa (50%)²⁶ etc.

Pentru a ușura transferul de pământ de la marea proprietate la țărani a fost promulgată legea pentru înființarea unei case rurale, lege care avea un caracter mixt, jumătate capital de la stat, jumătate de la acționari. Era menită a procura țăranilor creditul necesar pentru cumpărarea de pământ, a acorda împrumuturi comunelor pentru a cumpăra izlazuri. Pentru pământul cumpărat de țărani direct, banii se dădeau cu ipotecă. Casa rurală n-a schimbat cu nimic repartitia funciară rurală în țara noastră, deoarece nici un țaran din Vilcea n-a profitat de ea. Ea s-a dovedit a fi un instrument pentru îmbogățirea chiaburimii, al burghezicii și moșierimii la sate, a avut darul de a facilita dezvoltarea relațiilor de producție capitaliste în agricultură.

Nerezolvarea problemelor antagoniste a făcut să se accentueze procesul de luptă socială — cu toate legile adoptate, — astfel, la 18 ianuarie 1908, se aducea la cunoștința Ministerului de Interne, turburările din comuna Mădulari legate de știrea adusă de Vasile Ciocănescu din Fumureni, că „a venit ordin de la guvern să se dea pământ țăranilor”²⁷. La 4 martie același an, C. Angelescu proprietarul moșiei Mologești, comuna Laloșu cere prefectului să-i trimită armata pentru a-i scoate pe țărani la muncă,

22. ***, *Documente*, I, p. 325.

23. ***, *Relații agrare și mișcări muncitorești în România, 1908—1921*, București, 1967, p. 153.

24. M. Iasa, *op. cit.*, p. 10.

25. ***, *Răscoala țărănească din 1907 în județul Vilcea*, p. XIV

26. *Ibidem*, p. XV, XVI și XXI.

27. ***, *Documente*, I, p. 296—297.

deoarece ei stau „în adăstare să li se dea pământ”²⁸. Locuitorii din Sușani-Ușurei, la 28 octombrie 1913, arată că „lși fac datoria către patrie, dar nu știu nimic de improprietărire”²⁹. Nevăzînd o altă rezolvare țărani propuneau chiar răscumpărarea moșilor, așa cum la 2 ianuarie 1911, 40 de locuitori din comuna Pietrari cer Ministerului de Interne să-i sprijine pentru cumpărarea moșiei lui Gheorghe Pietraru³⁰. Aceeași situație e relatată de plingerea celor 200 de săteni ai comunei Sutești, în care se arată că, „moșia Jurăscu se vinde numai celor bogați, tot din cei care au de la zece hectare în sus”³¹.

În perioada 1911—1916, starea de nemulțumire din rîndurile țărănimii s-a manifestat doar sub forma satisfacerii unor revendicări menite să îmbunătățească situația lor. Valul frămîntărilor este în descreștere, conflictele au un cadru restrîns, ele consumîndu-se în jurul impulsului care le generase și care constituia, de obicei, un act abuziv al proprietarilor, arendașilor și al organelor administrative.

Într-un anume sens, se poate spune că geneza reformei agrare din 1921 se găsește în primăvara lui 1907. Frămîntările și acțiunile protestatate ale țărănimii vîlcene din această perioadă, reprezintă o însemnată contribuție la lupta țărănimii din întreaga țară pentru dreptate și progres social.

INSURRECTIONS PAYSANNES DANS LE DISTRICT VILCEA DURANT L'INTERVALLE 1908—1918

RÉSUMÉ

La famine et les misères ont été souvent les causes des luites des paysans roumains, pour leur liberté et leurs droits.

La révolte paysanne de 1907 a mis en évidence les énergies révolutionnaires des paysans, la collaborations et la solidarité dans la lutte de deux classes fondamentales de la société roumaine : les paysans et les ouvriers.

S'appuyant sur des informations d'archive l'auteur montre que les paysans de Vilcea ont continué la lutte pour la mise en pratique des revendications décrites par les paysans du pays entier.

28. *Ibidem*, p. 310—311.

29. Arb. Stat. Vilcea, *Prefectura Vilcea*, dos. 5/1913, f. 128

30. *Idem*, dos. 17/1911, f. 69.

31. ***, *Documente*, I, p. 433